

Montessori mění svět lidí žijících s demencí

Filozofie Montessori a její metody se mohou používat nejen na počátku života, ale také na jeho konci.

Principy Montessori se začaly významně uplatňovat v prostředí péče o seniory po celém světě, ale zejména v Austrálii, Kanadě a USA.

■ **Text: Anne Kelly,**
ředitelka, Ageing Support Services,
Australia

Počet lidí zasažených demencí je alarmující a náklady spojené s touto nemocí jsou obrovské. Je známo, že demence představuje značnou zátěž jak pro lidi trpící touto nemocí, tak pro poskytovatele péče, pro rodiny, zdravotnické a sociální služby. A v dohlednu není žádná naděje na zlepšení.

Demence se často označuje jako „dlouhé loučení“. Tato diagnóza je provázána nejrozličnějšími problémy, které jsou spojeny s devastujícím efektem ztráty paměti, včetně ztráty schopnosti rozeznávat čas, místa a osoby. S postupem času se prohlubuje pokles kognitivních schopností spojený rovněž s projevy chování, jako je zmatená mysl, opakované otázky a nervozita. S narůstajícím počtem lidí žijících s demencí roste i potřeba nalézt smysluplné, účelné a příjemné aktivity, které by zlepšily kvalitu života a které by odpovídaly úrovni schopností konkrétních lidí. Je potřeba zajistit odpovídající intervence, které by pomohly lidem s demencí završit jejich poslední životní etapu s důstojností, respektem, smysluplně a s pocitem vlastní hodnoty.

Mohlo by se zdát, že Montessori je svatým grálem v oblasti péče o seniory, který mnoho lidí dlouhá léta hledalo. To, že Montessori filozofie a principy významně souvisejí s péčí o pacienty s demencí, bylo zjištěno téměř 80 let poté, co Maria Monte-

ssori představila svou filozofii a výukové metody. Stejně principy mohou být modifikovány pro demenci a přijaty jako filozofie v oblasti péče o nemocné s demencí. Toto zjištění se stalo základním rámcem pro vytvoření Montessori prostředí v oblasti péče o seniory.

Doktorka Montessori se zaměřovala na rozvoj osobnosti, včetně lidské důstojnosti a úcty, který se stal ústředním bodem její práce. To samé lze uplatnit i u starších občanů. Její vizí bylo rozvíjet mysl malých dětí za účelem budování samostatnosti, sebeúcty a nadějně budoucnosti. Senioři a lidé s demencí tyto věci rovněž potřebují.

Montessori metody v oblasti demence se zaměřují jednak na lidi s demencí, jednak na prostředí, ve kterém žijí. Tyto techniky mají zapojit lidi s demencí do života tím, že jim poskytnou prostředí, které bude kompenzovat jejich ztráty a deficity a zároveň dodají jejich dennímu životu smysl a účel.

Montessori metody pro oblast demence se zaměřují na takovou formu učení, která se dá uplatnit jak v rehabilitaci, tak ve vynikající všeobecné péči o pacienty s demencí. Od aktivit přizpůsobených pro rehabilitaci se nedá sice očekávat, že pacienty navrátí do jejich premorbidního stádia, mohou ale posloužit k udržení a zlepšení kognitivních, psychosociálních a fyzických funkcí. U některých lidí může aplikace Montessori technik způsobit, že se u nich obnoví dovednosti potřebné k běžnému životu.

Ztráta paměti může být nahrazena tím, že se informace zasadí do prostředí. Jelikož

pro lidi s demencí je těžké zapamatovat si informace po jakoukoli dobu, je nutné tuto informaci určitým způsobem použít v okolním prostředí. To umožní, aby člověk přijal informaci v době, kdy ji potřebuje, místo aby se snažil zapamatovat si to, co je pro něho často velmi těžké vybavit si z paměťové banky.

Jednou z hlavních strategií používaných Montessori bylo vytváření fyzického prostředí, které by stimulovalo smysly, podporovalo objevování a poskytovalo příležitosti k zapojování se do různých činností. Takovému podporující, připravené prostředí bylo pro úspěch a rozvoj samostatnosti jejich dětí naprosto zásadní, a to samé platí i pro lidi s demencí.

U takových lidí dochází k pocitu, že již nejsou užiteční a nemohou přispět svému okolí, což může vést ke stavu zoufalství a zbytečnosti. K těmto pocitům nemusí docházet, pokud jsou lidé povzbuzováni, aby sami dělali věci, které zvládnou, a pokud jim je dána příležitost, aby se uplatnili i ve své komunitě. Můžeme toho dosáhnout stanovením určitých rolí a rutinních činností, založených na zájmu a schopnosti člověka.

Nemůžeme u člověka změnit stupeň demence, ale můžeme s demencí pracovat tak, že vytvoříme odpovídající podporující prostředí a budeme používat dobrou péči, která bude zaměřena na potřeby, schopnosti a zájmy člověka. Co nedokáží lidé udržet v paměti, to jim musíme poskytnout v jejich prostředí tak, aby měli informaci k dispozici ve chvíli, kdy ji potřebují. Určité nápovědy a pomůcky zasazené do prostředí, které umožní člověku s demencí, aby fungoval v nejvyšší možné míře, jsou stejně důležité jako závěsy v obývacím pokoji ladící s potahy a přehozy. A dalo by se říci, že jsou dokonce ještě důležitější!

Nejsou to jen pouhé nápovědy podporující orientaci, samostatnost a uvědomění si sebe sama, ale mohou být i impulzem pro vlastní iniciativu. Lidé nemohou být zapojeni do smysluplné činnosti a zároveň bloudit v myšlenkách, vyrušovat nebo dávat najevo, že není uspokojena nějaká jejich potřeba.

Výzkum ukázal, že lidé v pokročilém stádiu demence, kteří žili v ústavní péči, se účastnili různých aktivit 10 minut denně či méně. Studie z roku 1994 ukázala, že klienti v ústavní péči se nevěnovali žádné činnosti až 87 % času.

Pět oblastí Montessori výuky, zahrnující praktický život, smyslový rozvoj, kulturu, matematiku a jazyk, bylo upraveno tak, aby vyhovovalo jedinečným potřebám a schopnostem lidí s demencí. Maria Montessori dokázala vytvořit takové prostředí, ve kterém byla třída koncipována tak, aby podporovala cíle rozvíjejícího se dítěte. Pokud použijeme stejnou filozofii pro oblast demence, musíme modifikovat naše pojetí třídy ne jako jedné místnosti, ale jako celkového prostředí, ve kterém se bude osoba s demencí angažovat. Proto v péči o nemocné s demencí ze zmiňovaných pěti sfér výuky tvoříme Třídy činností. Slovo „činnosti“ je pojato široce a zahrnuje role, rutinní činnosti, všechny činnosti a pomůcky (takzvané připravené prostředí).

Čtyři třídy Montessori činností uzpůsobených pro demenci zahrnují:

- praktický život (každodenní činnosti)
- zapojení smyslů
- kognitivní trénink
- kulturní a sociální vazby

Mluvíme-li o čtyřech třídách činností, musíme mít na paměti, že Maria Montessori kladla velký důraz na připravenost prostředí, takže vytvářela takové prostředí, ve kterém by děti byly stimulovány k rozvoji podle individuálního tempa a úrovně schopností. Toto přesvědčení o důležitosti připraveného prostředí a stimulace lidí podle individuální úrovně schopností podporuje všechny aspekty Montessori přístupu k péči o nemocné s demencí.

Aplikace principů Montessori není vhodná jen pro seniory v ústavní péči. I rodinní příslušníci mohou hrát důležitou roli v podpoře aktivit, které vedou k samostatnosti a přinášejí radost z rolí zvyšujících sebehodnocení. Montessori se dá uplatnit v jakémkoliv prostředí, kde lidé s demencí žijí.

Je také možné, aby lidé s demencí i nadále měli své místo ve své komunitě. Příkladem modelu, který je pohyblivý a má schopnost se průběžně měnit, stále hledá nové způsoby zapojení a poskytuje potěšení, jsou mezigenerační programy.

Pro ty organizace, které měly dost odvahy změnit svůj způsob poskytování péče, to znamenalo, že jejich pracovníci museli doslova postavit všechno, co si mysleli, že vědí o demenci, na hlavu. Znamenalo to, že se museli nově podívat na pečovatelské postupy a mít odvalu změnit to, co dosud dělali. Člověk s pokročilou demencí, který se naučí nalévat pítí k jídlu, člověk, který se znovu dokáže najíst tím, že bude opakovat činnosti podporující jemnou motoriku, člověk, který se naučí prostřít stůl podle určitého vzoru, jsou jen některé příklady toho, jak prostředí podle Montessori principů může zvýšit kvalitu života starších občanů, kteří mají problémy s pamětí.

Dokážete si představit prostředí, kde jdete po chodbě a tam jsou značky a lístky upozorňující, kde se právě nacházíte a co se bude dít? Umíte si představit místo, kde všichni nosí visáčky se jménem, a vy si nemusíte pamatovat, kdo je kdo? Místo, kde toalety i váš pokoj je jasně označen? Kde jsou všude aktivity, které vás budou bavit?

Kde máte každý den důvod vstát z postele, kde je co dělat, kde jsou činnosti přinášející velkou radost a naplňující den. Činnosti, které jsou smysluplné, na takové úrovni, na kterou stačíte, a uspokojení z jejich zvládnutí vám přináší pocit, že jste dobří, výjimeční a že žijete. Místo, kde jsou aktivity přizpůsobeny vašim schopnostem a umožňují vám zachovat si jemnou motoriku, abyste se dokázali sami najíst, oholit nebo obléci. Místo, kde nápojevní lístky řídí vaše aktivity tak, abyste nikdy neselhali. Každý den je nový a přináší vám tucet různých důvodů, abyste ráno vstali z postele. Vaše budoucnost je nadějná a je dobré žít.

✂ Závěr

Toto je svět člověka žijícího v Montessori prostředí a svět, který budeme i nadále podporovat spolu se šířením nadšení pro uplatňování Montessori principů v péči o seniory. Je to příležitost, jak změnit způsob péče o starší občany. Montessori je skutečným svatým grálem péče o seniory.

O autorce:

Anne Kelly je Montessori konzultantkou v oblasti demence a posledních 30 let se usilovně věnuje komunitní péči o lidi trpící touto nemocí. V současnosti působí jako ředitelka a hlavní manažerka Montessori Ageing Support Service (organizace poskytující pečovatelské služby a podporu s využitím Montessori metody). V Austrálii je považována za průkopnici v používání Montessori metody v péči o seniory. V roce 2009 obdržela ocenění Churchill Fellowship to study Montessori methods for Dementia Care, které jí umožnilo pracovat po boku světových odborníků včetně profesorky Michelle Bourgeois a gerontoložky Gail Elliott (autorky publikace Montessori Methods for Dementia, učebnice, ve které jsou použity praktické příklady Anniny práce v Austrálii a pro kterou Anne napsala předmluvu). Od svého návratu ze zámoří sdílí Anne své nadšení pro Montessori metodu v péči o lidi s demencí po celé zemi.

Stárnutí a demence v nové perspektivě.

The First Montessori Aging & Dementia Symposium in Europe

Praha, 26. července 2017

Seznamte se s Montessori principy v péči o seniory zážitkovou formou.
Odneste si praktické tipy a konkrétní návody jak začít.

Snížená cena pro členy
Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR 950 Kč.

www.agingsymposium.com